

O'ZBEKISTONDA MOLIYA BOZORLARI ISLOHOTLARI

Samarkand Branch of
Tashkent State University of Economics,
Faculty of Accounting and Finance
Student: **Shokhzod Khujamurotov**
e-mail: br.shahkzod@gmail.com
ORCID ID: 0009-0009-1610-6508
Student: **Ashraf Turdialiyev**
e-mail: ashrafjon9004@gmail.com
phone number: +998997714478,

Abstract: O'zbekiston moliya bozorlari so'nggi yillarda jadal islohotlar va modernizatsiya jarayonlarini boshdan kechirmoqda. 2017-yildan boshlab amalga oshirilayotgan tub islohotlar moliya tizimini barqaror, shaffof va xalqaro standartlarga moslashtirishga qaratilgan. 2025-yilga kelib, ushbu islohotlar yangi bosqichga ko'tarildi, bank sektori, kapital bozori, sug'urta va fintech sohalarida jiddiy o'zgarishlar ro'y berdi.

Mazkur maqola O'zbekiston Respublikasida olib borilayotgan moliya bozori islohotlarining hozirgi holati, ularning samaradorligi va kelajakdagi rivojlanish istiqbollari tahlil qilishga bag'ishlangan. Islohotlarning iqtisodiy o'sishga ta'siri, xorijiy investitsiyalarning oqimi, moliya inkluzivligining oshishi kabi muhim jihatlar yoritiladi. Tadqiqotda O'zbekiston Markaziy banki, Jahon banki, STAT.uz va boshqa xalqaro moliya institutlarining eng yangi ma'lumotlari asosida tahlillar keltirilgan.

Key words: moliya bozori, islohotlar, bank tizimi, kapital bozori, sug'urta, fintech, moliyaviy inkluziya, xorijiy investitsiyalar.

Аннотация: В последние годы финансовые рынки Узбекистана проходят этапы стремительных реформ и модернизации. С 2017 года проводятся масштабные преобразования, направленные на стабилизацию финансовой системы, повышение её прозрачности и соответствие международным стандартам. К 2025 году эти реформы вышли на новый этап: произошли значительные изменения в банковском секторе, на рынке капитала, в страховании и сфере финтеха.

Данная статья посвящена анализу текущего состояния реформ финансового рынка в Республике Узбекистан, их эффективности и перспективам дальнейшего развития. Освещаются такие важные аспекты, как влияние реформ на экономический рост, приток иностранных инвестиций и повышение финансовой инклюзии. В исследовании приведён анализ на основе актуальных

данных Центрального банка Узбекистана, Всемирного банка, STAT.uz и других международных финансовых институтов.

Ключевые слова: финансовый рынок, реформы, банковская система, рынок капитала, страхование, финтех, финансовая инклюзия, иностранные инвестиции.

Introduction

So‘nggi yillarda O‘zbekiston Respublikasida moliya sohasida amalga oshirilayotgan islohotlar mamlakat iqtisodiy taraqqiyotining muhim omillaridan biriga aylandi. Moliya bozorlari — bu iqtisodiyotning yuragi bo‘lib, undagi barqarorlik va samaradorlik milliy iqtisodiyotning umumiy rivojlanish sur‘atlariga bevosita ta’sir ko‘rsatadi. Mustaqillik yillarida shakllangan moliya tizimi 2017-yildan boshlab tubdan isloh qilinmoqda. Bu davrdan e’tiboran, mamlakat rahbariyati tomonidan olib borilayotgan ochiq iqtisodiy siyosat, bozor mexanizmlarining keng joriy etilishi va xalqaro standartlarga mos infratuzilmalarning yaratilishi moliya sektorini tubdan yangilashga turtki berdi.

Xususan, bank tizimining raqobatbardoshligini oshirish, kapital bozorini rivojlantirish, sug‘urta kompaniyalari faoliyatini diversifikatsiya qilish, shuningdek, zamonaviy fintech texnologiyalarni joriy etish orqali moliyaviy xizmatlarning sifatini oshirishga alohida e’tibor qaratilmoqda. Shu bilan birga, aholining moliyaviy xizmatlarga bo‘lgan kirish imkoniyatlarini kengaytirish, xorijiy investitsiyalarni jalb qilish va moliyaviy barqarorlikni ta’minlash ham asosiy maqsadlardan hisoblanadi.

Mzkur maqolada aynan shu yo‘nalishlardagi islohotlarning asosiy yo‘nalishlari, ularning natijalari, mavjud muammolar va istiqboldagi rivojlanish senariylari tahlil qilinadi. Tadqiqot davomida rasmiy statistik ma’lumotlar, xalqaro moliyaviy institutlar tahlillari va ekspertlarning fikrlariga tayangan holda chuqur tahlil yuritiladi.

Materials and methods

Ushbu tadqiqotda O‘zbekistonda moliya bozorlari islohotlarini o‘rganish uchun sifat va miqdoriy tahlil uslublaridan foydalanildi. Tadqiqot 2017–2025 yillar oralig‘ida amalga oshirilgan asosiy islohotlar, ularning mazmuni va iqtisodiy samaradorligini chuqur o‘rganishga qaratildi. Asosiy ma’lumot manbalari sifatida Moliya vazirligi, Kapital bozorini rivojlantirish agentligi, Jahon banki, Xalqaro valyuta jamg‘armasi (XVJ), STAT.uz kabi mahalliy va xalqaro moliyaviy institutlarning statistik hisobotlari, strategik hujjatlari va tahliliy materiallaridan foydalanildi.

Tahlil jarayonida bir nechta metodologik yondashuvlar qo‘llanildi. Xususan, moliya bozorining asosiy segmentlari – bank sektori, kapital bozori, sug‘urta va fintech sohalarining holatini baholashda tarkibiy tahlil usuli qo‘llandi. Islohotlar dinamikasini yoritish maqsadida vaqt qatori tahlili, boshqa rivojlanayotgan davlatlar bilan

solishtirma tahlil, shuningdek, xalqaro mutaxassislar fikrlari asosida ekspert tahlili amalga oshirildi. Ushbu kompleks yondashuv islohotlarning real iqtisodiy ta'sirini chuqur va keng qamrovli baholash imkonini berdi.

Results

O'zbekiston moliya bozorlari sohasida amalga oshirilgan islohotlarning natijalari mamlakat iqtisodiyotiga bo'lgan ijobiy ta'siri bilan ajralib turadi. Islohotlar, asosan, moliya tizimini barqarorlashtirish, uning shaffofligini oshirish va xalqaro standartlarga moslashtirishga qaratilgan. Bu jarayonlarning natijalariga ko'ra, bank tizimining modernizatsiyasi sezilarli darajada amalga oshdi. 2017-yildan boshlab banklar raqobatbardoshligini oshirish, moliyaviy xizmatlar sifatini yaxshilash va xalqaro bozor bilan integratsiyalashishga qaratilgan turli strategiyalar ishlab chiqildi. Banklar uchun yangi kapital talablari belgilandi, yangi moliyaviy instrumentlar joriy etildi va banklarning kredit portfeli diversifikatsiya qilindi. Raqamli transformatsiya jarayonlari ham jadallashtirildi, bu esa banklarning mijozlarga xizmat ko'rsatish sifatini oshirdi va moliyaviy xizmatlarga bo'lgan kirish imkoniyatini kengaytirdi.

Kapital bozorining rivojlanishi va uning muhim sektorlar bilan integratsiyalashuvi ham islohotlarning ijobiy natijalari sifatida ko'riladi. O'zbekistonda aksiyalar, obligatsiyalar va boshqa moliyaviy instrumentlar savdosi ko'paydi, bu esa mamlakatning moliya bozorining barqarorligini ta'minlashga yordam berdi. Kapital bozorining yangilanishi uchun qator yangi qonunlar va normativ-huquqiy hujjatlar qabul qilindi. Bu jarayon mamlakatning xalqaro moliya bozorlaridan investitsiya jalb qilish qobiliyatini oshirishga xizmat qildi. Shu bilan birga, sug'urta sektori ham sezilarli o'zgarishlarga uchradi. Sug'urta kompaniyalarining operatsion samaradorligi oshdi, yangi sug'urta mahsulotlari joriy etildi va aholining sug'urta xizmatlariga bo'lgan talabini qondirish uchun innovatsion yondashuvlar qo'llanila boshlandi. Bu jarayon sug'urta bozorining kengayishiga va iqtisodiy xavflarga qarshi himoyaning mustahkamlanishiga olib keldi.

Fintech sohasining tezkor rivojlanishi ham islohotlarning yana bir muhim natijasi hisoblanadi. O'zbekistonda fintech xizmatlari raqamli to'lov tizimlari, mobil bank xizmatlari va elektron pul o'tkazmalari kabi yangi texnologiyalarni o'z ichiga olgan holda kengayib bormoqda. Bu esa nafaqat moliya xizmatlarini rivojlantirish, balki aholining moliyaviy inkluzivligini oshirishga yordam berdi. Raqamli transformatsiya jarayonlari, xususan, onlayn kreditlash va to'lov tizimlarining rivojlanishi moliyaviy xizmatlarning keng qatlamlar uchun mavjud bo'lishini ta'minladi. Islohotlarning muhim natijalaridan biri sifatida mamlakatga xorijiy investitsiyalar oqimi oshdi. Moliyaviy tizimning shaffofligi va barqarorligi, huquqiy va moliyaviy infrastrukturadagi yaxshilanishlar xalqaro investorlar uchun O'zbekistonni jozibadorroq bo'ldi. Xususan, xalqaro moliyaviy tashkilotlar, shu

jumladan Jahon banki va Xalqaro valyuta jamg'armasi, O'zbekistonga investitsiya kiritishda faollashdi. Bu esa mamlakat iqtisodiyotida o'sish sur'atlarini tezlashtirishga imkon yaratdi.

Pul bozoridagi savdolar umumiy hajmining qiyosiy dinamikasi

Shuningdek, moliyaviy inkluziyaning oshishi ham sezilarli darajada amalga oshirildi. Banklar va moliyaviy institutlar tomonidan kengaytirilgan xizmatlar, mobil bank xizmatlarining rivojlanishi va fintech texnologiyalarining joriy etilishi orqali aholining moliyaviy xizmatlarga kirish imkoniyatlari ortdi. Mamlakatda hisob raqamlariga ega bo'lgan aholining ulushi, shuningdek, kredit olish imkoniyatlari sezilarli darajada kengayib bormoqda. Bu esa nafaqat aholining moliyaviy imkoniyatlarini oshirdi, balki iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda ham muhim omil bo'ldi. Islohotlar natijasida mamlakat iqtisodiy barqarorligi mustahkamlandi. Moliya tizimining isloh qilinishi, shuningdek, iqtisodiy o'sishni qo'llab-quvvatlashga yordam berdi. Iqtisodiy o'sishning barqarorligini ta'minlashda markaziy bankning monetar siyosati, davlat byudjeti va moliyaviy tarmoqning samarali boshqarilishi muhim rol o'ynadi.

Discussion

O'zbekiston moliya bozorlari sohasida amalga oshirilgan islohotlar mamlakat iqtisodiyotining barqarorligi va rivojlanishiga katta hissa qo'shdi. Islohotlarning asosi bank tizimi, kapital bozorining rivoji, sug'urta sektori va fintech sohalaridagi o'zgarishlar bo'ldi. Biroq, bu jarayonlar ba'zi muammolarni ham o'zida olib kelgan. Birinchi navbatda, bank tizimi o'zgarishlarga moslashishda qiyinchiliklarga duch keldi. Banklar uchun kapital talablari oshdi, yangi moliyaviy instrumentlar joriy etildi va xizmatlar sifati yaxshilandi, lekin ba'zi banklar yangi texnologiyalarni joriy etishda kechikdi. Yangi raqamli texnologiyalarni samarali qo'llashda mavjud infratuzilma ba'zi hollarda eskirgan bo'lib, banklarning o'z mijozlariga zamonaviy xizmatlar ko'rsatishga tayyorligi cheklangan. Shu bilan birga, bank tizimini yanada

zamonaviylashtirish, raqamli transformatsiyani davom ettirish va banklar uchun yangi xizmatlar turlarini joriy qilish talab etiladi. Bu o'zgarishlar, o'z navbatida, O'zbekistonning moliya bozorini xalqaro bozor bilan yaxshiroq integratsiyalashishiga yordam beradi.

Kapital bozorining rivojlanishi ham ijobiy natijalarga olib keldi. Aksiylar, obligatsiyalar va boshqa moliyaviy instrumentlar savdosi oshdi, va bu bozorning barqarorligini ta'minlashga yordam berdi. Biroq, kapital bozorining to'liq rivojlanishi uchun investorlarning ishonchini oshirish zarur. Investorlar uchun bozorning shaffofligini ta'minlash, huquqlarni himoya qilish va xavf-xatarlarni boshqarishning samarali tizimini yaratish talab etiladi. Yangi normativ-huquqiy bazani yaratish va bozorni modernizatsiya qilishni davom ettirish lozim, shunda xalqaro investorlar bilan o'zaro hamkorlik yanada mustahkamlanadi. Kapital bozorining rivojlanishida davlat va xususiy sektor o'rtasidagi hamkorlikni kengaytirish, xususan, davlat tomonidan qo'llab-quvvatlashni optimallashtirish va investitsiyaviy muhitni yaxshilash zarur.

Fintech sohasining tezkor rivojlanishi mamlakatning moliya tizimini modernizatsiyalashtirishda muhim rol o'ynadi. Raqamli to'lov tizimlari, mobil bank xizmatlari va elektron pul o'tkazmalari kabi yangi texnologiyalarni keng joriy etish aholi uchun moliyaviy xizmatlarga kirishni osonlashtirdi. Biroq, bu sohada ham ba'zi kamchiliklar mavjud. Fintech kompaniyalari uchun qonuniy asoslar va infratuzilmani mustahkamlash zarur, chunki ba'zi sohalarda texnologik va yuridik infratuzilmaning rivojlanishi sekin bormoqda. Raqamli transformatsiya jarayonlarini yanada jadallashtirish, shuningdek, fintech va banklar o'rtasidagi hamkorlikni kuchaytirish, yangi texnologiyalarni samarali joriy etish uchun kuchli huquqiy asoslarni yaratish lozim. Raqamli xizmatlarga bo'lgan talabni yanada oshirish, shuningdek, aholining kam ta'minlangan guruhlari uchun maxsus moliyaviy dasturlar ishlab chiqish bu jarayonning muvaffaqiyatli bo'lishini ta'minlaydi.

Xorijiy investitsiyalarni jalb qilishda ham sezilarli o'zgarishlar kuzatildi. Xalqaro moliya bozorlaridan investitsiyalar jalb qilishda yaxshilangan shaffoflik, moliya tizimining barqarorligi va normativ-huquqiy bazaning mustahkamlanishi o'z rolini o'ynadi. Biroq, investitsiyalar oqimining barqarorligini ta'minlash uchun hali ham ba'zi muammolar mavjud. Xorijiy investorlar uchun mamlakatning bozoriga ishonch hosil qilish va investitsiyalarni xavfsiz joylashtirish uchun qo'shimcha islohotlar zarur. Investorlar uchun tavsiyalarni yaxshilash, bozorni yanada shaffof qilish, investorlar uchun huquqiy kafolatlarni ta'minlash va soliq siyosatini optimallashtirish kerak. Shuningdek, yuqori xavfli sarmoyalar va valyuta kursining o'zgaruvchanligi kabi risklarni boshqarishning samarali tizimini yaratish bo'yicha ishlar davom etishi zarur.

Moliyaviy inkluziya masalasi ham O'zbekistonda muhim o'rin tutadi. Aholining keng qatlamlari uchun moliyaviy xizmatlarga kirish imkoniyatlarini oshirish, shu

jumladan raqamli texnologiyalar orqali yangi xizmatlarni taqdim etish borasida sezilarli yutuqlar mavjud. Biroq, ba'zi aholining moliyaviy xizmatlarga kirishi cheklangan. Kam ta'minlangan va qishloq aholisi uchun maxsus dasturlar ishlab chiqish va moliyaviy xizmatlarga kirishni osonlashtirish uchun yangi mexanizmlar yaratish zarur. Banklar va fintech kompaniyalarining birgalikdagi harakatlari orqali aholi uchun qulay va zamonaviy xizmatlar taqdim etilishi kerak. Bu, o'z navbatida, mamlakatda moliyaviy inkluzivlikni oshirishga xizmat qiladi.

Shunday qilib, O'zbekistonda moliya bozorlari islohotlari mamlakat iqtisodiyotining barqaror rivojlanishiga hissa qo'shdi. Biroq, islohotlar davomida yuzaga kelgan ba'zi qiyinchiliklar va kamchiliklarni bartaraf etish uchun qo'shimcha ishlar talab etiladi. Bank tizimini yanada zamonaviylashtirish, kapital bozorini to'liq rivojlantirish, fintech va raqamli transformatsiya jarayonlarini jadallashtirish, investitsiya muhitini yaxshilash va moliyaviy inkluzivlikni oshirishga qaratilgan choralar zarur. Shu bilan birga, islohotlarning samaradorligini ta'minlash uchun ularni davom ettirish va yangi yondashuvlarni ishlab chiqish lozim. O'zbekiston moliya bozorlari islohotlarini muvaffaqiyatli amalga oshirish mamlakatni yanada barqaror va global iqtisodiyotga integratsiyalashgan tizimga aylantiradi.

Conclusion

O'zbekiston moliya bozorlari sohasidagi islohotlar so'nggi yillarda mamlakat iqtisodiyotining barqarorligi va o'sishiga muhim ta'sir ko'rsatdi. 2017-yildan boshlangan keng ko'lamli islohotlar mamlakatning moliya tizimini xalqaro standartlarga moslashtirish, shaffofligini oshirish va investorlar uchun jozibador qilishni maqsad qilgan. Bank tizimida raqamli transformatsiya, kapital bozorining rivojlanishi, fintech xizmatlarining kengayishi va moliyaviy inkluzivlikni oshirish orqali bu islohotlar muvaffaqiyatga erishdi. O'zbekistonning moliya bozorlariga xorijiy investitsiyalarni jalb qilishda ijobiy o'zgarishlar kuzatilgan bo'lsa-da, bu jarayonning to'liq rivojlanishi uchun ba'zi muammolar hal etilishi kerak.

Banklar va boshqa moliyaviy institutlar texnologiyalarni joriy etishda sekinlik ko'rsatgan, kapital bozorida shaffoflikni oshirish va investorlarga xavfsiz muhit yaratish zarurati mavjud. Shuningdek, fintech sohasida huquqiy asoslarning mustahkamlanishi va moliyaviy savodxonlikni oshirish bo'yicha chora-tadbirlar ko'rish zarur. Moliyaviy inkluzivlikni kuchaytirish, ayniqsa qishloq aholisiga to'lov tizimlari va xizmatlarni kengaytirish, moliyaviy barqarorlikni ta'minlash uchun juda muhim ahamiyatga ega.

Kelajakda islohotlarni yanada chuqurlashtirish, moliya bozorlarini shaffoflashtirish, xususiylar va davlat sektori o'rtasidagi hamkorlikni mustahkamlash, investorlarga qo'llab-quvvatlashni kuchaytirish O'zbekiston moliya tizimining

muvaffaqiyatli rivojlanishiga xizmat qiladi. O'zbekistonning moliya bozorlarini yanada global integratsiyalashgan va barqaror tizimga aylantirishda davom etish uchun mavjud yondashuvlar va innovatsiyalarni joriy etish zarur. Islohotlar davomida yuzaga kelgan kamchiliklar va qiyinchiliklarga qaramasdan, O'zbekiston moliya bozorlarida ijobiy o'zgarishlar davom etmoqda va bu o'zgarishlar mamlakat iqtisodiy o'sishiga yangi imkoniyatlar yaratadi.

REFERENCES

1. Jumaniyozov, D. (2020). O'zbekiston moliya tizimida islohotlar: O'zbekiston Markaziy bankining roli. O'zbekiston moliya ilmiy-jurnal, 4(1), 45-56.
2. Toshpo'latov, B. (2019). O'zbekistonning bank tizimi va uning rivojlanish istiqbollari. Xalqaro moliya va bank ishi jurnali, 23(2), 12-19.
3. Shamsiyev, F. (2021). O'zbekistonda kapital bozori rivoji: Islohotlar va joriy holat. O'zbekiston iqtisodiyoti va moliya bo'yicha tahlil, 10(3), 30-42.
4. Abdurahmonov, S. (2018). Fintech texnologiyalari va ularning O'zbekiston moliya bozorida o'rni. O'zbekiston iqtisodiyotini modernizatsiya qilish: muammolar va yechimlar, 5(1), 58-70.
5. Dalimov, M. (2022). Moliya bozorida davlat regulyatsiyasining samaradorligi: O'zbekistondagi tajriba. Iqtisodiy tahlil va moliya ilmiy-jurnali, 15(4), 24-36.
6. Xudoyberdiyev, S. (2020). O'zbekistonda moliyaviy inkluzivlik: Moliyaviy xizmatlar va raqamli to'lov tizimlari. Iqtisodiy rivojlanish va moliya, 11(2), 75-85.
7. Muhammedov, T. (2019). O'zbekistonda xalqaro investitsiyalarning oshishi va uning moliya bozoriga ta'siri. O'zbekiston iqtisodiyoti: istiqbollar va muammolar, 8(2), 95-106.
8. Sultonov, R. (2021). O'zbekistonning sug'urta sohasidagi islohotlar va yangi yondashuvlar. O'zbekiston iqtisodiyoti va sug'urta bozori, 9(3), 40-52.